בס"ד

טועמיה- חיים
לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' בראשית תשפ"ז

הרב מרדכי אלון שליט"א

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים – 17:39 | 18:58

תל אביב - 17:54 | 18:51

חיפה - 17:45| 18:50

מגדל (כמנהג י-ם) - 17:39 | 18:47

באר שבע – 17:56| 18:51

יצירה לעולם הזה ויצירה לתחית המתים

והנה אנו שוב מתחילים מבראשית, והפעם אני רוצה להיכנס לפרשה אולי הכי גדולה שיש, הלא היא בריאת האדם, ומתוך הימים האלה, ימי הזיכרון עם מלחמת שמיני עצרת, אני מבקש ללמוד את סוגיית תחיית המתים, ובהמשך נבין איך בעצם כל בריאת האדם היא סוגיית תחית המתים, ממש ממש בפשוטו של מקרא.

כל הבריאה מתוארת בכל יום ויום במילה אחת פשוטה ומוכרת לכולנו - "טוב". "וירא א-להים... כי טוב" (בראשית א', ד' ועוד). רק ביום השני כידוע לא נאמר "כי טוב" אבל ביום השלישי זה מושלם ונאמר פעמיים "כי טוב". והנה דבר מרתק - לא רק שבבריאת האדם לא נאמר "כי טוב", אלא נאמר -

וַיַּ֤רְא אֱלֹהִים֙ אֶת־כָּל־אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֔ה וְהִנֵּה־טֹ֖וב מְאֹ֑ד... (בראשית א', ל"א)

כאילו שהציון של הבריאה עם הופעת האדם שודרג והוא הופך מטוב ל-"טוב מאד". לא האדם הוא טוב מאד אלא כל הבריאה מתעלה לטוב מאד, כלומר איך האדם יכול להשפיע על הכל. זה רעיון יפה ואמיתי אבל אני רוצה להמשיך ולומר משהו הרבה יותר חריף;

לא טוב היות האדם לבדו

על הכל נאמר כפי שראינו "כי טוב", אבל רק דבר אחד אחרי שהוא נברא הקב"ה אמר עליו שהוא "לא טוב"!

אחרי שהתורה מסיימת לספר את שבעת ימי הבריאה בפרק א', היא חוזרת ומתארת את סיפור בריאת האדם שוב בפרק ב' בפירוט, תוך תיאור גן העדן שבו הקב"ה שם את האדם, ומשם נפרדים ארבעה ראשי נהרות וכו', ולהלן נעמוד על נקודה זו ומדוע היא רלוונטית לבאן, ואז הקב"ה מניח את האדם בגן עדן, מצווה אותו לבלתי יאכל מעץ הדעת, ואז כתוב -

וַיֹּ֤אמֶר ה' אֱלֹהִים֙ לֹא־טֹ֣וב הֱיֹ֣ות הָאָדָ֔ם לְבַדֹּ֑ו אֶֽעֱשֶׂה־לֹּ֥ו עֵ֖זֶר כְּנֶגְדֹּֽו. (שם ב', י"ח)

שמענו? – "לא טוב". ולפני שנמשיך בואו נראה את מה שאומר שם רש"י -

לא טוב היות וגו'. שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה בעליונים יחיד ואין לו זוג, וזה בתחתונים ואין לו זוג. (רש"י שם)

וזה בעקבות מה שהוא הסביר בפרק הראשון, על המילים -

וַיִּבְרָ֨א אֱלֹהִ֤ים ׀ אֶת־הָאָדָם֙ בְּצַלְמֹ֔ו בְּצֶ֥לֶם אֱלֹהִ֖ים בָּרָ֣א אֹתֹ֑ו זָכָ֥ר וּנְקֵבָ֖ה בָּרָ֥א אֹתָֽם. (שם א', כ"ז)

וכדי "להרוויח" את השינוי מלשון יחיד ורבים של "אותו" ו-"אותם", הוא אומר שם -

...שנבראו שני פרצופים בריאה ראשונה ואחר כך חלקן...

(שם ברש"י)

כלומר האדם נברא זכר ונקבה יחד, אדם מצד אחד וחוה מצד השני, דבוקים זה לזו בגבם, ועל נאמר בתהילים "אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה" (קל"ט, ה'), אבל לא היה לו זוג, הוא לא היה זכר ונקבה נפרדים כמו בעלי החיים, הוא היה יצור שלם אחד, ועל זה אמר הקב"ה שזה לא טוב, ועל זה אמר רש"י שלא יחשבו שיש שתי רשויות, וצריך להבין למה רש"י לא הלך לפירוש הפשוט, כמו שלמדנו בגן וכמו שרבים מסבירים שלא טוב לאדם להיות לבד, ועדיף שהוא יהיה נשוי, אלא הוא הולך ומבאר "שלא יאמרו שתי רשויות הן". התשובה היא פשוטה - אילו היתה נבראת האישה רק לצורך האדם, היה צריך להיות כתוב בפסוק "לא טוב **לאדם היות** לבדו", אבל מלשון הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו", משמע שזה לא חיסרון של האדם בלבד אלא זה דבר שנוגע לכללות הבריאה, לכל ההוויה זה לא טוב. הקב"ה לא ראה שנורא משעמם לאדם כי הוא לבד ובמקום שהוא יהיה גב אל גב שיסתכל מהפנים, אלא שהבריאה באופן הזה אינה טובה, להוויה לא טוב, לקב"ה לא טוב! זה יהיה לא טוב לעולם ורש"י מסביר שהעולם לא יכיר את האלוקות במצב הזה בגלל האדם. יגידו יש יחיד למעלה ויש יחיד למטה. והשאלה זועקת - אז למה בראת אותו כך מלכתחילה? למה לברוא משהו לא טוב ואחר לשפר אותו? ולמה לשפר אותו באופן הזה של הרדמה וניתוח? ואגב, אני מבין שיש פה דברים פנימיים, אבל בפשט למה זה כל כך חשוב, כל הפרטים האלה? ורש"י לא מסביר לנו בכלל מדוע היו צריכים את הבריאה השניה, את הניתוח, אלא הוא מסביר משהו מאד שולי; כתוב שאחרי שהקב"ה הפיל תרדמה על האדם הוא לקח את אחת מצלעותיו "ויסגור בשר תחתינה", כלומר הוא עשה את התפרים מצוין באופן שלא ראו, על זה רש"י אומר -

ויסגור. מקום החתך. ויישן ויקח. שלא יראה חתיכת הבשר שממנו נבראת, ותתבזה עליו. (שם ב' כ"א)

הוא הרדים אותו כדי שהוא לא יראה. מה הרעיון? ממה זה יהיה מאוס עליו?

איך בורא הטוב ה' לכל, בריאה שהוא מעיד עליה שהיא לא טוב להוי'ה? למה? נראה לי שיש כאן דבר שהוא יסוד היסודות, הוא מהפכת עולם, וכמו שפתחתנו, אני רוצה לומר שוב, ולמרות שזה אולי יישמע מוזר בשלב הזה - שמהות הבריאה היא להביא את העולם לתחיית המתים. בואו נתחיל מההתחלה.

עצם לוז שאינה נרקבת

כך מתחיל הסיפור -

וְכֹל ׀ שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל-הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת-הָאֲדָמָה. (שם ב', ה')

רש"י מסביר הסבר מדהים וידוע - איך יכול להיות שכל שיח השדה "טרם יהיה בארץ", הרי כתוב כבר ביום השלישי "ותוצא הארץ .. תדשא הארץ". אז איך יכול להיות שהם לא יצאו? לכן הוא מבאר ואומר -

אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי, ולמה, כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים. (רש"י שם)

כלומר לא שלא היה מי שיעבוד את האדמה עם הטורייה אלא לא היה מי שיכיר בטובתם של הגשמים ויתפלל ויידע שזה צורך לעולם, וכשבא האדם הוא הבין את זה והתפלל ותפילתו גורמת שירדו הגשמים ואז צמחו האילנות והדשאים. יפה.

בפסוק הבא מתחילה להיות מתוארת בריאת האדם, ומעניין להבין למה זה קשור לתיאור של איך הגן נראה והנהרות, ונגיע לזה בהמשך, ואף רש"י אומר על המילים "ואד יעלה מן הארץ" -

ואד יעלה. לענין ברייתו של אדם העלה התהום, והשקה עננים לשרות העפר, ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העיסה, אף כאן והשקה, ואחר כך וייצר. (שם ו')

הוא רצה שהאדם ייברא מבוץ, מאדמה לחה. בהמשך הוא ייפח באפיו נשמת חיים, אבל היום, רבותי, אנחנו עומדים לדבר על הגוף בעיקר. והנה הפסוק -

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עָפָר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. (שם ז')

אם נשווה את הפסוק הזה העוסק בבריאת האדם, לפסוק י"ט בהמשך שמתאר את בריאת חיית השדה, נראה הבדל אחד באות אחת קטנה -

וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים מִן-הָאֲדָמָה כָּל-חַיַּת הַשָּׂדֶה ... (שם י"ט)

ביצירת האדם יש שני יו"דים, ואצל הבהמה – רק אחת. ורש"י כבר כאן שם לב לשינוי ושואל למה צריך פה שני יו"דים כי המילה "ויצר" לא צריכה את שניהם, ותשובתו היא לא התשובה האינטואיטיבית שלנו, שזה יצר הטוב ויצר הרע או עולם הזה ועולם הבא, אלא -

וייצר. שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לתחיית המתים, אבל בבהמה שאינה עומדת לדין, לא נכתב ביצירתה שני יודי"ן. (שם ברש"י)

ורש"י לא מקדים "רבותינו דרשו" או "מדרש אגדה". זה הפשט לפי רש"י. כלומר לפי רש"י תחיית המתים נוצרת כבראה מתוך מציאות על עמידה לדין ותיקון. פלא עצום. מאיפה רש"י הגיע לפירוש הזה? ונדגיש - הוא לא מדבר על הנשמה אלא על החלק שאדם נוצר "עפר מן האדמה", שהוא נוצר בשני יו"דין כדי לתאר את תחית המתים.

מובא פה במפרשים דבר מעניין. הבאר מים חיים שואל שתחית המתים היא לעתיד ואילו לשון "וייצר" הוא לשון עבר, אז איך אפשר לדבר על תחית המתים? והוא מבאר -

ויש לומר שזה נאמר על עצם אחד שיש באדם בשדרתו שקוראים לו 'עצם לוז' שהוא נוצר מעצם השמיים ואינו נרקב או נשרף עם האדם כלל ואותו העצם נשאר באדם אחרי מותו וממנו עתיד האדם להיעור לתחית המתים ועליו נאמר גם כן יצירה אחת לתחיית המתים. ואין לפרש שתי יצירות הללו אחת לגוף ואחת לנפש, כי על כרחך אין יצירה זו לנפש כי יצירת הנפש אחר כך נאמר דכ' "ויפתח באפיו נשמת חיים".

כלומר, וזה גם ברור מרש"י שמשווה בין בריאת האדם לבריאת הבהמה שבה בוודאי אין נשמה, הוא משווה את בריאת הגוף מול בריאת הגוף, והוא אומר - דע לך אדם, נבראת עם שני כפתורים. האחד הוא לעולם הזה ועל הכפתור השני כתוב "המתן. אתה אחראי על תחית המתים". מה הכוונה? על מה הוא מדבר?

עץ נחמד למראה

רעי ואהובי, יש כאן דבר מדהים, גדול ועמוק שמאד מתאים לדבר עליו דווקא בימים הללו. זה הניצחון המוחלט, אבל נכנס לזה לאט;

שאלנו קודם על כך שאחרי שהתורה מתחילת לתאר את בריאת האדם בפרק ב' היא פתאום עוברת ומתארת בתיאור שלם את גם עדן. כנראה שתפקידו, יצירתו, היא כדי שיהיה בעולם יצור שיש בו שתי יצירות - לעולם הזה וגם לתחיית המתים. הפסוקים מתארים כך -

וַיַּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן-הָאֲדָמָה כָּל-עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. (שם ט'-י')

אם אני מתאר קודם "נחמד למראה" ורק אחר כך "טוב למאכל", הרי שוודאי זה מכוון כלפי האדם, שהרי מעולם לא

ראינו בעל חיים אחר שאיכפת לו אם האוכל שלו יהיה "נחמד למראה". אין עוד בעל חיים חוץ מהאדם שבודק שהצלחת שבה האוכל מוגש נקיה ונחמדה, שהאסתטיקה קודמת למאכל עצמו.

ונזכיר בחצי מילה את המבנה, שבאמת צריך לדבר עליו שעות - גן עדן אינו המקור. יש עדן, יש נהר שיוצא משם, ובמזרח עדן הקב"ה נוטע גן שבו "כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל". והנהר הזה היוצא מעדן אל הגן, ומשם הוא נפרד לארבעה ראשים -

שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל-אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר-שָׁם הַזָּהָב. וּזְהַב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם. וְשֵׁם-הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל-אֶרֶץ כּוּשׁ. וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת. (שם י"א-י"ד)

רש"י מבאר שפישון הוא נהר מצרים, הגיחון שמבואר בתורה עצמה שזה סובב את כל ארץ כוש, החידקל שקשור לקדמת אשור - ונשים לב שיש כאן את כל הבנים, הממלכות. כוש הוא נמרוד, ומאשור יוצאת בבל ונבוכדנצאר שבאים אחרי סנחריב וכו' - והנהר הרביעי הוא פרת שהולך לארץ ישראל. אז יש לנו כאן את מצרים וכוש, צאצאיו של חם, יש את אשור שיוצא משם והולך ומתגורר באזור של יפת. צריך להבין למה זה מוזכר בכלל ומה מעניין אותנו כל התיאור הזה של הנהרות והגן וכו'.

ואז מגיע הפסוק הבא -

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְגַן-עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. (שם ט"ו)

רגע, אבל הוא כבר שם אותו שם בפסוק ח' שראינו לעיל?! למה זה כתוב שוב?

אז במקום הזה שנפרדים בו ארבעת הנהרות לארבעה ראשים, כל הכוחות, לשם לוקח ה' את האדם ושם אותו שם ומניח אותו. תיאור מוזר - לשים ולהניח. רש"י אומר שהוא לקח אותו בדברים, פיתה אותו להיכנס. ושם הוא צריך "לעבדה ולשמרה". מה הכוונה? וכל זה הכנה לזוגיות שמיד תגיע.

לעבדה ולשמרה

אז מה זה "לעבדה ולשמרה" בפשט? רש"י לא אומר כלום. בזוה"ק מובא ש-'לעבדה' זה מצוות עשה 'ולשמרה' זה מצוות לא תעשה. למילה "לשמור" יש שתי משמעויות שונות לגמרי בעברית. האחת היא לשמור משהו מפני משהו אחר. אני שומר הקישואים, או שומר על בית הספר - כדי שלא יבואו מזיקים וכו'. זו עבודה מאד פאסיבית. ויש עוד משמעות אחרת שהיא לחבות ולצפות - "ואביו שמר את הדבר" (בראשית ל"ז, י"א). המתין. יוסף חולם חלומות, אביו שומע ושומר את הדבר. עם ישראל נקראים "שומרי שבת וקוראי עונג, עם מקדשי שביעי" (מתוך נוסח תפילת השבת) - המשמעות הפשוטה היא ששומרי שבת הם מי ששומר ונזהר מלחלל את השבת, אבל בחסידות מבואר ששומרי שבת הם מי שמחכים וממתינים ליום השבת, יום שכולו קודש. הקב"ה הניח את האדם לעבדה בעולם הזה, ולשמרה - אולי זה להמתין, להביא את העולם לשלב הבא שלו? לתחיית המתים? אינני יודע עדיין.

בספה"ק מתואר שיש בעצם ארבעה שלבים בעולם - העדן, הנהר שיוצא ממנו, הגן וארבעת הראשים שהם ארבעת העולמות - אצילות, בריאה, יצירה ועשיה. עולם האצילות הוא העדן ועליו נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך". כך, כשאנחנו משתמשים בביטוי "צדיקים יושבים בגן עדן", "שנזכה לחיי גן עדן" אנחנו לא מדברים על העדן עצמו אלא על הגן שניטע בתוך העדן, והנהר שיוצא מהעדן משקה את הגן הזה. הנהר הזה נקרא בספרים בעולם הבריאה, הגן הוא עולם היצירה, והנהר עם ארבעת הראשים הוא עולם העשיה, והאדם תפקידו הוא להיות מונח. הוא צריך להיות נקודת המרכז, באנגלית קוראים לזה Fix Point, הנקודה המרכזית של המונחות שכאשר כל הרוחות בעולם משתוללות, והוא באופן טבעי משתולל לתוכן - הוא מביא את כל העולם אליהן, הוא זה שאמור להיות מונח שם. נגיע לזה עוד מעט.

והתקין לו ממנו בנין עדי עד

ואז מגיע הקב"ה ומתחיל לצוות על האדם -

וַיְצַו ה' אֱלֹהִים עַל-הָאָדָם לֵאמֹר מִכֹּל עֵץ-הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל. וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. (שם ט"ז-י"ז)

ואז הפסוק שראינו - "לא טוב היות האדם לבדו". למה כל ההקדמה הזו היתה נצרכת כאן? הרי כשהוא אמר בהתחלה "וייצר ה' אלקים.. ואד יעלה מן הארץ" - רש"י אמר לנו שהוא עומד לתאר עכשיו את בריאתו של האדם, ולכן היינו מצפים שמיד יבוא תיאור בריאת האדם, ואם החלטת שלא טוב היות האדם, זה היה אמור להיות כתוב שם מיד. מה קשור כל התיאור הארוך של ראשי הנהר הנפרדים ממנו והציווי של מה לאכול ומה לא לאכול?

ואז מופיע פה דבר מדהים - במקום לספר לנו על העזר כנגדו, פתאום מספרים לנו שהקב"ה הביא לאדם את כל החיות לקרוא להן בשמות -

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים מִן-הָאֲדָמָה כָּל-חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם לִרְאוֹת מַה-יִּקְרָא-לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא-לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ. (שם י"ח-י"ט)

מה זה קשור? תספר לי על יצירת העזר כנגדו!

ורק אחרי שהתורה מספרת שהוא קורא להן שמות באמת -

וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא-מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. (שם כ')

רק אז מספרים לנו סוף סוף -

וַיַּפֵּל ה' אֱלֹהִים | תַּרְדֵּמָה עַל-הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה. וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים | אֶת-הַצֵּלָע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל-הָאָדָם. וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם

עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה-זֹּאת. (שם כ"א-כ"ג)

אגב, מהפסוק הזה, יש לנו ברכה גדולה - "והתקין לו ממנו בנין עדי עד". חשבנו פעם מהו בנין עדי עד? כך אנחנו מברכים את ילדינו, לא? מה הכוונה? אצל הספרדים הנוסח טיפה שונה "בנין עזר עדי עד". מעניין. אני טוען שבנין עדי עד הוא בנין לעולם הזה ולתחיית המתים. אין שום דבר חוץ מתחיית המתים שהוא עדי עד בעולם הזה, שהכל בו כלה ובלה.

וכשהאדם מתעורר הוא אומר - "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי". פסוק מוכר אבל מוזר. רק העצם היא ממך? ומה עם הגידים וכו'? ושוב נדגיש ונשים לב - הוא לא מדבר על הנשמה אלא על העצם, על הגוף. יש לאדם את העצמות שלו, את העצם, ואת הבשר. והוא מסיים -

עַל-כֵּן יַעֲזָב-אִישׁ אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. (שם כ"ד)

וגם פה תרשו להרוס כל מיני ביטויים רומנטיים של שבע ברכות - בדרך כלל מסבירים "והיו לבשר אחד" הכוונה היא שהם יאהבו, יתחברו, דבקים. אבל זה כבר כתוב קודם - "ודבק באשתו", אזה מה זה "והיו לבשר אחד"? רש"י מבאר -

לבשר אחד. הולד נוצר על ידי שניהם, ושם נעשה בשרם אחד. (שם)

אבל רגע, גם הולד של החתולים להבדיל נעשה על ידי שניהם, זכר ונקבה. אך הולד הזה יהיה ולד "עדי עד" כי הוא ימשיך את הרעיון של היצירה של מי שיש לו יצירה של העולם הזה וגם יצירה של תחיית המתים, ותחיית המתים היא לא רק לנשמות אלא לגוף. ולפי כל ההקדמה הזו נתחיל לבאר את כל מה ששאלנו, זה געוואלד;

שם הוי"ה, שם א-להים

לפני שנלמד את משמעות הפסוקים הללו אנחנו צריכים להתייחס לשאלה אחת. כל המפרשים מדברים על כך שבפרק א' מופיע רק השם "א-להים", ואילו בפרק ב', אחרי "ויכולו", מופיע שם "הוי"ה א-להים". אלקים זה איך שהקב"ה מופיע בטבע. א-להי"ם בגימ' עולה הטב"ע, 86. החוקיות של הטבע, המציאות שלו. דבר חשוב. שם הוי"ה, לעומת זאת, הוא שם שלמעלה מהטבע, זה שם מידת הרחמים וזה שם מידת הדין, כך ע"פ רש"י, מפני שזהו השם שבו אתה פועל בזמן אך למעלה מהזמן. אתה אמור לגלות שה' הוא הא-להים, אתה אמור לגלות שהחוקיות הטבעית היא לבוש, משהו שמסתיר את האינסוף, את הלמעלה מהטבע.

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' א-להים ארץ ושמים", בעל התולדות יעקב-יוסף זיע"א, תלמידו הגדול והמובהק של הבעש"ט שהשבוע היה היארצייט שלו, מסביר פה את המילים "ביום עשות ה' א-להים" - זה לא ביום שה' אלקים עשה, אלא הקב"ה ברא לעשות - הוא ברא אותנו לעשות את ה' אלוקים. כל תפקיד האדם הוא לעשות שה' הוא האלוקים, לגלות שהאלוקים של הטבע, של החוקיות, של ההגיון, של הדין,[1] בעצם כל זה הוא לבוש לה' הוא האלוקים. "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו".

אז פרק א' מזכיר את שם א-להים שהוא הטבע, ואילו פרק ב' עניינו "הוי"ה א-להים" - "ה' הוא הא-להים". הוי"ה א-להים עושה את האדם, הוי"ה א-להים אומר "לא טוב היות האדם לבדו", הוי"ה א-להים בורא מן האדמה.[2]

להתמקד במהות הבריאה

אני רוצה לבאר מה נקרא "כי טוב", מה נקרא "לא טוב", מהו הפרק הראשון , לאן עוברים בפרק השני ולמה אנחנו מספרים את כל הסיפור הזה. זה געוואלד.

בפרק הראשון כתוב בכל סוף יום "וירא א-להים כי טוב" ורש"י מסביר שכי טוב הוא גמר מלאכה. זה לא ציון 8 בתעודה, חלילה, אלא השלמת המלאכה של אותו יום. נברא הרקיע? סיימנו את המלאכה של היום. עכשיו נברא השור? המלאכה הושלמה. לכן ביום השני לא נאמר "כי טוב" כי המלאכה לא הושלמה אלא רק ביום שלאחריו. ה' הבדיל בין מים למים אבל הוא עוד לא אמר "יקוו המים" ולכן המלאכה עוד לא הושלמה.

מה עושה האדם? כשהאדם נברא אז ראשית אנו יודעים שעוד לא נגמרה מלאכתו כי הרי ה' עוד עתיד לעשות בו משהו בפרק ב', ולכן גם לא נאמר בו "כי טוב". אבל יש משהו יותר עמוק - כאשר האדם נברא, כמו שראינו, נוצר בעולם ה-"טוב מאד", וחז"ל אומרים בעומק אדיר שזה יכול להיות טוב וזה יכול להיות רע.[3] "טוב מאד" זה כאשר בא יצור שיכול לקחת את הדשא שנברא ביום השלישי ואת השמש מהבריאה של היום הרביעי ולעשות משניהם תרופה לסרטן. הוא גם יכול לקחת את אותם מרכיבים וחלילה להרוס איתם את העולם. הוא יכול לקחת את השור ואת החמור ולעשות כלאיים. שאלנו מהו תפקיד האדם, מה התשובה הפיסיקלית לשאלה? התשובה היא - לייצר טוב מאד.

האדם הזה זקוק לעץ "נחמד למראה וטוב למאכל" והוא יכול לייצר ממנו "טוב מאד". הוא לא צריך אוכל, הוא לא בנוי כמו הסוס או הכלב כדי לייצר את החלק שלו, אלא הוא יכול לטפל בהכל גם יחד. "מאד מאד". עד כאן פרק א', כאן יכולנו לסיים ואז "ויכולו השמיים הארץ" והכל תענוג, אבל אז היתה כאן רק בעיה אחת - 'הסברת לי מבחינה פיזיקלית מה אני יכול לעשות פה, אבל האמת? - זה לא מעניין אותי'. נסביר את זה יותר בנימוס - עוד לא הבנתי למה הנשמה שלי ירדה לפה מתחת לביסא הכבוד. רק כדי שאני אהפוך את הכוס הזו מאדום ללבן באיזה פטנט פיזיקאלי? מה איכפת לי מזה? אני מבין שיש לי יכולת להמציא תרופות, אבל אל תעשה אותי חולה ואל תתן לי לעשות תרופות. למה הנשמה שלי ירדה מכסא הכבוד?

---

[1] לכן זה דין – זה מסודר, זה מדויק, לוגי.

[2] אגב, רק בפרק ד', אצל קין והבל, בני האדם הראשונים, שם כבר מופיע רק שם הוי"ה (בלי שם א-להים) - קין מביא מנחה לה' והבל מביא גם הוא מנחה לה', וחוה אומרת "קניתי איש את הוי"ה". שם מופיע שם הרחמים, התפילה. אבל זה כבר נושא לשיחה אחרת.

[3] ואגב, מא"ד זה אותיות אד"ם בסדר שונה, ואכמ"ל.

בשביל מה בראת את העולם? אתה מסביר לי שהרקיע מושלם - יפה מאד אבל זה אולי יעניין כמה פיסיקאים. זה מרתק - אבל זה לא מעניין. הנשמה שלי עוד לא קיבלה בזה שום תשובה.

ואז מגיע פרק ב' ואומר את הדבר הבא - אצל ההודים יש גוף שכשהוא מת שורפים אותו. שם הקדושים באמת אלו הפרות שרועות חופשי. ואילו אצלנו, להבדיל, העפר מן האדמה נברא עם "עצם מעצמי ובשר מבשרי" ובגוף עצמו יש את תחית המתים, כלומר נבראת עם שני כוחות, והתפקיד שלך בעולם הזה הוא התפקיד הבא, תחזיקו טוב: יש רק דבר אחד שיכול לשכנע אותי למה הנשמה ירדה מכיסא הכבוד לעולם הזה והוא כשתצליח לשכנע אותי שפה יש לי כח לעשות מה שאין לנשמה יכולת לעשות כשהיא מתחת לכיסא הכבוד. אחרת זו התעללות. וזה לא בזכות הנשמה אלא בזכות הגוף. וודאי שהנשמה גבוהה יותר כשהיא שם, אבל מה עושה נשמת החיים שה' נופח פה? הוא נופח אותה בגוף כדי שיחד עם הגוף היא תייצר מה שאין לה אפשרות לעשות מתחת לכסא הכבוד. הפרק שמתחיל ב-"ה' א-להים" בא להסביר את המעלה מהטבע שבטבע. פרק א' מתעסק בפיסיקה ופרק ב' עוסק במטא-פיסיקה, בתוכן, במה אני בכלל ומה אני מחפש פה בעולם.

האדם הוא חלק א-לוה ממעל, והוא צריך ליצור עולם שמגיע לשלמותו ואז הוא רק בעצם מתחיל להיעלם, למות, לאבד את הדבר הקודם - כדי לבנות עולם חדש, כדי ליצור משהו יותר גבוה. הוא צריך לעבור את התהליך, ולשם כך הוא צריך המון סבלנות, המון המתנה. יודעים מה ההבדל בין מידת הדין למידת הרחמים? במידת הדין אני רוצה לראות את הכל כאן ועכשיו ואילו מידת הרחמים באה מהמילה 'רחם' בעברית, המקור שבו יש המתנה. יש שם אמונה גמורה שפה יווצר ולד. "רחם ארחמנו". שם הוי"ה צריך תהליך מתמשך. שם הוי"ה הוא היה, הווה ויהיה. זה איך כל הטבע הזה נוצר כדי ליצור תחית המתים, ובעת נסביר מהי תחיית המתים.

בצוותא עם הקב"ה

אני מכיר רק ברכה אחת בתפילת שמונה עשרה שעוסקת לכאורה בהמון נושאים ומסיימת בתחית המתים. כשאני רוצה לעסוק ברפואה אני מדבר על "רפאנו" ומסיים ב-"רופא חולי עמו ישראל". כשאני רוצה לעסוק בגאולה אני מדבר על "גאל ישראל" וכו'. אבל מה הנושא של ברכת מחיה המתים? רופא חולים? מתיר אסורים? זוקף כפופים? מכלכל חיים? מה הנושא? והחתימה היא "מחיה המתים" - זה שם כולל של עצם סיבת קיום האדם. הגוף הוא מציאות שאמורה למות. "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", אבל אם לא תהיה בגוף עצם לוז שלא מושפעת משום דבר, ולא נשרפת ולא נקברת אלא נשארת לתחיית המתים - ששום דבר בעולם לא ישכנע אותי בשביל מה נבראתי.

"וייצר ה' א-להים", וברש"י לא כתוב שמדובר על יצר טוב ויצר הרע, ואם רש"י לא מביא את זה אפילו לא כמדרש, זה אומר שהוא מבין שזה איננו הפשט. כתוב "עולם הזה ותחיית המתים". האדם הוא יצור שאמור להביא לעולם את תחיית המתים, ועבשיו תקשיבו רבותי זה געוואלד;

הקב"ה שם אותו בגן אשר הוא יצר והוא מראה לו את הגן. הוא מצווה עליו לאכול מכל עץ הגן, ושאלנו את עצמנו למה זה מופיע פה באמצע, והביאור הוא - מאז שהיינו בגן הילדים, כששאלנו אותנו מה ה' אמר לנו כשהיינו בגן עדן, ענינו בעצם את התשובה שהנחש בהנדסת תודעה הכניס לנו. הוא אמר לנו שהקב"ה אמר לנו לא לאכול מעץ הדעת, נכון? חס וחלילה! אתם יודעים מה ה' אמר לנו? מה הדבר היחיד שהקב"ה ציווה על האדם? - "מכל עץ הגן אכול תאכל". הוא הצמיח לו כל עץ נחמד למראה, הוא הראה לו שהוא נמצא במרכז ארבעת הנהרות, הוא הראה לו שהוא בעולם שמתחיל שם בעדן,[4] והוא נמצא בגן והוא מצווה לאכול מכל עץ הגן. אסור היה לו לאכול בגן עדן בשר. רק מעץ הגן. וכשאתה בגן עדן ואתה רוצה לאכול איזה פרי אתה לא מברך "בורא פרי העץ" אלא "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לאכול פרי" ואחר כך "בורא פרי העץ". זה נשמע מוזר? הרי אם הוא ציווה אותי לאכול מעץ הגן, אז על כל ביס שאני עושה אני מקיים מצווה. כך גם בליל הסדר כשאנחנו אוכלים מצה ומברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מצה" ובעז"ה כשיבנה בית המקדש בב"א כך נברך על אכילת קרבן שלמים - "אקב"ו על אכילת קדשים".

ואם תגידו - 'אבל זה רק בליל הסדר או בבית המקדש, אבל לא כל הזמן", אז אשיב לכם - ומהו גם עדן? - "צדיקים יושבים עטרותיהם בראשיהם ונהנים". נחמד למראה, טוב למאכל, נהנים. וההנאה העמוקה ביותר שיש היא שכל פעולה שאתה עושה אתה מקיים מצווה. אתה בצוותא עם הקב"ה. אתה עושה מצוות.

האדם - נקודת המרכז של העולם

ובתוך הגן העצום הזה היה רק עץ אחד שהיה כתוב עליו 'לא' - כדי לזכור שאתה בהמתנה, שהא-להים בשמיים ואתה על הארץ ואתה לא אלוקים. אנחנו חיים אחרי שהנחש כבר הינדס לחווה את התודעה ובא ואמר לה -

... אַף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן. (שם ג', א')

שמענו?! והיא ענתה לו במין אפולוגטיות שכזו -

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-הַנָּחָשׁ מִפְּרִי עֵץ-הַגָּן נֹאכֵל. וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ... (שם ב'-ג')

תגידי חווה, לא שמת לב איך הוא הצליח לעבוד עליך?! הרי מה פירוש "אמר א-להים לא תאכלו מכל עץ הגן"? זה לא רק שקר מתועב, זו התפיסה הכי מופרעת שיש, זה אומר שהקב"ה

[4] עדן זה גם לשון עדינות אבל גם לשון עדיין, עוד לא. תחיית המתים, המתנה.

רוצה שתמותו. הרי אסור לאכול בשר אלא רק מפירות הגן, אז מה נאכל, אויר?!

ומה אמר א-להים? סליחה, הוא בכלל לא אמר אלא הוא ציווה, לשון צוותא. נשים לב שבגן עדן בכלל לא מופעות המילים אסור ומותר, ורק בהנדסת התודעה שנכנסה לנו מהגננת נכנס לנו שהקב"ה אמר שאסור לאכול מפרי עץ הדעת ומותר לאכול מהפירות האחרים. אסור ומותר אלו מושגים של אחרי החטא.

מה זה אסור ומותר? אסור לי למשל לאכול גמל, גם אם אני רוצה לעשות סעודת מצווה, כי הוא אסור בקליפות הטמאות שלו, הגמל אסור, קשור, ואני לא יכול להתיר אותו. התה הזה שאני שותה הוא מותר - כי העץ שמהעלים שהוא נעשה ממנו איננו ערלה, והופרשו ממנו תרו"מ (אם הוא גדל בארץ ישראל), ובסוף בסוף, אחרי שהתרתי אותו מכל מה שהוא היה אסור וקשור בו אני צריך לברך. ר' לוי יצחק מברדיטשב זיע"א שיום ההילולא שלו היה אתמול אומר שהברכה היא ההמתנה של עוד רגע. תמתין בן אדם.

וה' מניח את האדם בגן עדן ואומר לו - אתה נקודת המרכז של כל העולם הזה בגן העדן. וכל זה הקדמה לניתוח;

לא להתקע בפרק א'

הניתוח הוא תחית המתים הראשונה. הקב"ה מרדים את האדם. הוא מת, הוא בחדר המתנה. חדר המְתָנה הוא המַתָנה הגדולה ביותר שיש. בחדר ההמתנה המתינו והאדם הורדם. כדי שתיווצא מציאות של זוגיות האדם הוא צריך לעבור מוות - "לא טוב היות האדם לבדו" פירושו שזה לא טוב להוויה שהאדם לבדו כי הוא יהיה רשות בפני עצמה והוא לא ירגיש חסר והוא ישכח את תפקידו לרצות להגיע לתחית המתים. הוא יהיה מבסוט מפרק א'. הוא יישאר בסוף פרק א', יהיה חתן פרס נובל לפיסיקה, הוא יגיד "איזה יופי העולם הזה! אני מצליח לחבר את הצמח עם המים ואת הזה עם ההוא והכל פיקס, ואני רגוע", אבל העולם הזה נוצר עבור משהו הרבה יותר גדול ועמוק. הוא נוצר כדי שיהיה בו היצור הזה שיש בו יצירה אחת לעולם הזה ויצירה אחת לתחיית המתים, והיצור הזה חייב להתאזר כל הזמן במידת הרחמים, במידת ההמתנה.

ושאלנו את עצמנו, למה כאשר הקב"ה אומר "לא טוב היות האדם לבדו", ורגע לפני שנכנסים לחדר ניתוח ועושים לו עזר כנגדו, פתאום הקב"ה מביא לו את כל חיות השדה והאדם קורא להם בשמות "ולאדם לא מצא עזר כנגדו" - מה הקשר של המילים הזה לפה?! ורש"י אומר דבר כל כך עמוק, תשמעו איזה ביטוי נוראי -

מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה, ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה (יבמות סג). (שם כ"ג, ברש"י)

כוחו של האדם הוא שיש בו את כל הכוחות של העולם. בכל אדם יש קצת נמר וקצת עכבר (וכל אחד יחליט בעצמו מה יש אצלו קצת יותר או קצת פחות...), יש בו קצת שמש וקצת ירח. איך אומר הרמב"ן? כשאלוקים אמר בפרק א' "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" הוא לא פנה אל המלאכים כבפירוש הידוע, אלא לקח את כל הברואים שנבראו לפני האדם, כינס אותר ואמר להם 'חבר'ה, אנחנו הולכים עכשיו לקחת יצור שעשוי בצלמנו כדמותנו - כולנו הולכים להיות בו והוא יכלול את כל הכוחות בעולם, ולכן הוא יהיה היצור היחיד הלא טוב'. יצור טוב הוא יצור שמלאכתו נגמרה. פסגת שאיפותיו של הסוס הן הסוסה והאוכל. זהו. וכך העולם מתקיים ויהיו סוסים, אבל שאיפותיו של האדם מורכבות מהכל, אז איך הוא לא יהפוך את זה לרק העולם הזה? איך הוא לא יישאר תקוע בפרק א'? איך הוא יזכור שתפקידו פה הוא ליצור יצירה אחת את העולם הזה ויצירה שניה להביא את העולם לתחיית המתים?

הטוב הוא שהוא איננו טוב

מתחת כסא הכבוד אין תחית המתים כי אין מתים, ואין גופים. רק כשיש גוף יש מוות. ובפנים יש עצם, וכדי ליצור את האדם הזה שהוא חסר, הוא צריך כל חיין עזר כנגדו, הוא צריך סיעור מוחות. כולנו מכירים את זה. הוא צריך לחשוב - ולהפיל את מה שהוא חשב. הוא צריך לברוא ולהמית, להמית ולברוא. הוא משחק בתחיית המתים כל ימיו. הוא צריך לבנות עולם פיזיקלי של פרק א' שבו הוא יכול להשתיל כליות, להחיות מתים. אבל אם הוא יסתפק בזה זה יהיה "לא טוב" כי הוא ייצר גמר בריאה כאילו הוא כל אחד אחר מהברואים. לכן האדם יכול לקרוא שמות לכל הברואים - כי הוא שייך לכל הברואים, אבל הוא לא יכול להיות אחד מהנבראים. לכן גם לא שמענו מעולם על ג'ירפה שמשתוקקת לחיי אישות עם דוב, למשל וסליחה על הרעיון המופרע. אבל אצל האדם יש הכל.

מה שטוב באדם הוא שהוא איננו טוב. טוב כפי שפתחנו הוא מלאכה גמורה ואילו האדם איננו גמור, ולכן אני, אומר הקב"ה, ארדים אותו, אמית אותו, אנסר ואביא לו את האשה, וכשהוא יראה את האשה "היא לא תתגנה עליו" כמו שרש"י אומר. אם הוא יחשוב שזה חלק מהצלע שלו הוא ינתח גם את זה מבחינה פיסיקלית, ואילו עכשיו הוא יבין שזוהי צורת הקיום שלו - זכר ונקבה, "ויקרא את שמם אדם". האדם נקרא "אדם" כי הוא כל הזמן מדמה, "אדמה לעליון". האדם של פרק א', הפיסיקאי, מדמיין מה אפשר ליצור ממים ומעננים, מזה ומזה - אבל הוא אמור לדמיין את תחיית המתים. הוא אומר לדמיין עולם שה' הוא האלקים בו. "וייצר" שתי יצירות.

ובואו נשמע איזה עומק זה בסוף - "על כן - אומרת רוח הקודש - יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו". הפעם הראשונה שהמילה דבקות מופיעה בתורה היא כאן. רק עוד פעם אחת מופיעה דבקות במקרא - "ואתם הדבקים בה' אלהיכם".[5]

[5] אכן יש פעם שלישית מאוחרת במגילת רות שהיא דבקה בנעמי, אבל זה אותו דבר. זו הדבקות שמביאה משיח, ואכמ"ל.

"על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו" איננו מדבר על אדם הראשון, כי לאדם הראשון לא היו אבא ואמא, ולכן רש"י אומר שרוה"ק מדברת כאן אל בני נח לדורות, בהמשך. איש ואשה.

לבקש דבקות

האיש צריך לעזוב, וגם כאן יש למילה שתי משמעויות בעברית; לעזוב זה - to leave, אבל "עזוב תעזוב עמו" זה כבר משמעות של לעזור. וכך במשנה שכתוב שבין הבית ובין העליה יש "מעזיבה". "על כן יעזוב" משמעו - אבא ואמא, אתם מסוגלים לשחרר את הילד שלכם? זה לא כל כך נורא שהוא יאכל מהאוכל שלה ולא מהאוכל שלך, אמא... כדי לבנות את הקומה השניה הוא צריך לעזוב את הביולוגיה של אביו ואמו. הסוס לעולם לא יפרד מהביולוגיה של הסוס. אביו ואמו הם סוס וסוסה ולכן הוא ירצה את אחותו ואת בתו ואת כל מה שסוס. אבל האדם מחפש דבקות באלקים חיים. הרמב"ן אומר באחד המקומות שהדבר הטבעי ביותר שהקב"ה היה יכול ליצור לאדם הוא שאח ירצה להתחתן עם אחותו - כי הוא מביר אותה, זו משפחה מצויינת, הגֶנים טובים (וכבה גם חוסכים כי משני הצדדים אלו אותם מוזמנים...). זה כאילו הקב"ה יצר באדם דבר מנוגד לטבע, מנוגד לכל בעלי החיים. הוא יצר באדם את הרצון לעזוב את אביו ואת אמו, את הדבר הטבעי, את הפיסיקה ההגיונית ולחפש את הדבקות. זה הבסיס לדבקות של הכלה והחתן, של הדבקות בה' אלהים חיים. וייצר.

לא טוב היות האדם לבדו, ובראתי אותו לא טוב, כדי שאני אוכל ליצור בו את המוות ואת החיים, כדי שהוא כל הזמן ירצה להידבק ולהביא לעולם הזה את החלק השני ביצירה שלו - עולם הזה ותחיית המתים. "לעבדה" - עולם הזה, "ולשמרה" - המתנה.

כל העולם נמצא בזה. ותפקידו של הנחש הוא להרוס את זה. כל הנחש שלנו, שבנו, שבא להרוס את הרעיון הזה ולומר לנו - 'תעזבו אתכם משטויות. כל מה שהקב"ה מדבר איתכם הכל זה מאינטרסים שלו. אתם כן יכולים להיות טוב, אתם יכולים להיות א-להים, אתם יכולים להיות מושלמים, אתם לא חסרים כלום. אתם יכולים לאכול מכל העצים, אתם לא צריכים להמתין. מי בכלל צריך תחיית המתים? המשיח כבר הגיע, הוא הלך על המים. מי בכלל צריך להגיע למשהו יותר גדול? אין ניצחון מוחלט, אין גאולה. אין תחיית המתים, תעזבו. מה זה כל ה-"ובילע המוות לנצח"? מה זה כל צידוק הדין הזה? מה, אתם פרימיטיביים? תפסיקו עם הדברים האלה'. הוא בחור חכם הנחש הזה ימ"ש, וזו כל העבודה שלו - 'אל תמתין, תישאר בפרק א', תהפוך את העולם מטוב לטוב מאד, תקבל פרס נובל ותפסיק לבלבל במוח. ואם יבוא יום אחד איזה ילד טיפש אחד וישראל אותך 'אז בשביל מה באתי לעולם?', תענה לו שאלו שאלות של בטלנים. אנחנו מחברים סוסים ושוורים והכל טוב מאד.

תחית המתים בעת שיעלה רצון

כל הצ'אנס של העולם מתחיל מהרגע שהטוב מאד שהאדם יכול יצור איננו טוב. "אעשה לו עזר כנגדו" וכל הזמן הוא ימתין הלאה והלאה ויביא לעולם שיש בו שתי יצירות, עולם הזה ותחיית המתים. את י"ג העיקרים שלו לא לחנם חתם הרמב"ם בתחית המתים - זה היסוד של הכל, ובלי זה כל העולם הוא רק פרק א'.

אני מאמין באמונה שלמה בתחיית המתים כי אני מאמין שבגוף שלי יש שתי יצירות. האחת של העולם הזה ובתוך היצירות הללו יש עצם מעצמי ובשר מבשרי שיכולים להביא אותי ואת העולם כולו לדבקות באלוקים, "ודבק באשתו והיו לבשר אחד", ולהביא את העולם לתחיית המתים.

שנזכה לראות במהרה בתחיית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך ויתעלה במהרה בימינו.

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להחלמה ושמירת חיילי צה"ל, לשלום כל חיטומים והאלמנות,
לע"נ **כל הנופלים על קידוש ה' באירועי המלחמה** ולע"נ
רחל שיילה בת **מסעודת הנרייט, עמרם** בן **איידה חיה, פיבי** בת **עליה,**
חן בת **אלכסנדר שלמה, מאיר** בן **רחמים, דרייזל** ב"ר **יצחק יעקב** ז"ל
ולהבדיל **לרפואת כל הפצועים והחטולים** ובתוכם
נריה דב בן **חנה, פאני פרחה** בת **אסתר, חודיה** בת **אורית, אריה** בן
אלי, שרה בת **רחל, ברוך** בן **בלה, אליעזר** בן **בתיה, ליאורה** בת
רות, יוסף יצחק בן **שרה יונה, יוסף גרגורי** בן **חנה.**
ולזיווג הגון **ליעל רחל** בת **אריאל אסתר.**
להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ לעמנואל – 054-7500516